

TURKU

Turun kaupunki • Kaupunkitutkimusohjelma

TUTKIMUSKATSAUKSIA 2/2016

Turkulaisten asenteet maahanmuuttoa kohtaan ovat keskimäärin lievän varautuneita

Mielipiteet vaihtelevat selvästi kaupungin eri asuinalueiden välillä

Asenteet yksittäisillä asuinalueilla selittyvät monin eri tavoin

Staffan Himmelroos & Mikko Leino

Maahanmuuttoasenteet Turun pienalueilla

Maahanmuuttoasenteet Turun pienalueilla

Staffan Himmelroos & Mikko Leino

Tästä on kyse

- Vuonna 2012 toteutetun kyselytutkimuksen mukaan maahanmuuttoasenteet vaihtelevat selvästi kaupungin eri osien välillä. Kyselyyn vastasi lähes 3000 turkulaista 107 eri asuinalueelta.
- Sillä mikä on maahanmuuttajien osuus asuinalueen väestöstä, ja minkälaiset ovat keskimäärin alueella asuvien ihmisten maahanmuuttoasenteet, ei ole yksiselitteistä ja yleistä suhdetta. Sen sijaan asuinalueen yleinen mielipide vaikuttaa olevan merkittävä yksilöllisten mielipiteiden selittäjä.
- Vaikka Suomeen suuntautunut maahanmuutto on lisääntynyt 1990-luvulta lähtien, on se yhä vähäistä moneen muuhun Euroopan maahan verrattuna. Siksi kontaktit kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä ovat Suomessa vielä rajallisia ja niiden vaikutukset maahanmuuttoasenteisiin pieniä ainakin aluetasolla.

Johdanto

Vaikka maahanmuutto Suomeen on ollut suhteellisen vähäistä moniin muihin Euroopan maihin verrattuna, se on lisääntynyt viime vuosina. Maahanmuutto tuo mukanaan yhteiskunnallisia muutoksia – sekä mahdollisuuksia että haasteita, esimerkiksi kotoutumisen. Kotoutumisen onnistumisen kannalta on tärkeää, että maahanmuuttaja työllistyy ja osallistuu uuden paikallisen yhteisön elämään. Jotta tämä olisi mahdollista, valtaväestön on vastavuoroisesti oltava vastaanottavainen uusille kulttuureille ja elämäntavoille sekä vältettävä erilaisuuden syrjintää. Siksi valtaväestön asenteilla – varsinkin maahanmuuttajan uudella kotialueella – on merkittävä vaikutus kotouttamisen onnistumiseen. Tässä tutkimuskatsauksessa tarkastelemme maahanmuuttoasenteita Turussa; mitä mieltä turkulaiset ovat maahanmuutosta ja onko suhtautumisessa maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin eroja eri asuinalueiden välillä.

Maahanmuuttajien läsnäolo ja vaikutus valtaväestön arkipäivässä vaihtelevat merkittävästi Suomen eri alueilla. Kuten muissakin EU-maissa, Suomessa maahanmuutto on keskittynyt suurimpiin kaupunkeihin.^{1,2} Turussa on pääkaupunkiseudun jälkeen Suomen toiseksi suurin maahanmuuttajaväestö. Kaupungin rajojen sisäpuolelakaan maahanmuuttajien asuminen ei ole jakaantunut tasaisesti ja kaupunginosien välinen etninen eriytyminen eli segregatio on ollut syvenemässä.^{3,4,5}

Maahanmuuttoasenteiden vaihtelua ja muutosta on pyritty selittämään tutkimalla vähemmistöjen sekä kantaväestön välisiä kontakteja, sillä näiden kohtaamisten uskotaan muovaavan asenteiden ja ennakkokäsitysten perustan. Asuinalueiden oletetaan olevan erityisen tär-

keässä roolissa, koska merkityksellisten kontaktien ja mielipiteitä muokkaavan kanssakäymisen oletetaan tapahtuvan niissä.

Tutkimuksessa käytämme Åbo Akademiassa vuonna 2012 toteutetun, deliberatiivista demokratiaa käsittelevän tutkimusprojektin yhteydessä Turusta kerättyä laajaa Kansalaiskeskustelu maahanmuutosta –kyselyaineistoa.⁶ Kysely koostui kannanotoista 14 väitteeseen, joilla mitattiin vastaajan maahanmuuttoasenteita, sekä muutamasta perinteisiä sosioekonomisia taustatekijöitä kartoittavasta kysymyksestä. Analyysissä on huomioitu Turussa asuvat suomenkieliset vastaajat (n=2967). Suuri otanta mahdollistaa maahanmuuttoasenteiden tarkastelun kaupungin sisällä sekä asenne-erojen ainakin osittaisen selittämisen. Tässä katsauksessa asenteita verrataan kaupunginosien välillä. Nähdäksemme kaupunginosa edustaa parhaiten sitä aluetta, johon ihmiset asuinympäristönsä samaistavat. Ne ovat riittävän pieniä, jotta niiden asukkailla voi olla samankaltaisia kokemuksia niillä asumisesta, samoin kuin suurempi todennäköisyys (kuin muilla alueilla) solmia kontakteja tai olla toistuvasti kanssakäymisissä muiden asukkaiden kanssa. Turun kaupunki on jaettu tilastotarkasteluissa yhdeksään suurempaan alueeseen sekä 134 pienalueeseen, joita käsitellään tässä kaupunginosina. Tämä tutkimus huomioi näistä 107 pienaluetta – kaikki ne alueet, joista kyselyyn oli vastaajia. Pienalueet eroavat toisistaan huomattavasti: osa on tiheästi asuttuja, esimerkiksi keskustan alueet ja suurimmat lähiöt, osa taas harvasti asutettuja omakotialueita, etenkin kaupungin reunamien saarilla ja maaseutumaisissa osissa. Asuinkäytössä olevien pienalueiden asukasmäärä vaihtelee muutamasta sadasta liki yhdeksään tuhanteen. Kyselyyn vastaajien määrä puolestaan vaihteli pienalueilla yhden ja 135 välillä. Tarkempia analyysejä on tehty vain pienalueista, joilla oli yli 20 vastaajaa.

Asenteet ja alueellinen eriytyminen

Ajzenin mukaan asenne on taipumus vastata myönteisesti tai negatiivisesti johonkin kohteeseen, henkilön kohtaamiseen, instituutioon tai tapahtumaan.⁷ Maahanmuuttoasenteista keskustellaan pääasiassa ennak-

koluulon käsitteen kautta. Ennakkoluuloisuus määritellään suvaitsemattomaksi, epärealistiseksi tai irrationaaliseksi asenteeksi toista ihmisryhmää kohtaan, mutta toisaalta se voi sisältää myös perusteettomia myönteisiä asenteita.⁸ Asenteet maahanmuuttoa kohtaan vaihtelevat suuresti Suomen sisällä. Jaakkolan mukaan Turussa ja Helsingissä maahanmuuttoasenteet ovat keskimäärin Suomen myönteisimpiä. Asenteet olivat pitkään jakautuneet kaupunkien ja maaseudun välillä niin, että maaseudulla asuvat olivat suhteellisesti haluttomampia hyväksymään maahanmuuttajia osaksi yhteisöään. Vaikka tämä ero on tänä päivänä tasoittunut, suuremmissa kaupungeissa asuvat ovat yhä maahanmuuttomyönteisempiä kuin maaseudun haja-asutusalueella elävät.⁹ Paitsi alueellisesti, maahanmuuttoasenteet vaihtelevat myös eri sosiaalisten ryhmien välillä. Perinteisesti nuorta ikää ja korkeampaa koulutusta on pidetty merkittävänä myönteisten maahanmuuttoasenteiden selittäjinä.¹⁰ Myös naisten on katsottu suhtautuvan maahanmuuttajiin keskimäärin positiivisemmin kuin miesten.⁹

Tuloksemme tukevat näitä yleistäyksiä. Taulukossa 1 on eritelty esimerkkeinä kolme kyselyymme sisältynyttä väitettä sekä samaa mieltä väitteen kanssa olleiden vastaajien osuus, sekä koko Turun että eri väestöryhmien osalta. Taulukossa 1 on lisäksi nähtävissä kahdeksasta kyselyssä esitetystä kysymyksistä koottu keskimääräinen summamuuttuja koko Turulle (kaikki vastaajat) sekä eri väestöryhmien osalta erikseen. Summamuuttuja on yhteenlaskettu kahdeksasta yksittäisestä väittämästä, jotka käsittelevät maahanmuuton eri teemoja. Vastaus jokaiseen näistä kahdeksasta väittämästä on koodattu arvona skaalalle 0-1, jossa 0 tarkoittaa kielteisintä ja 1 myönteisintä asennetta, minkä jälkeen ne on laskettu yhteen, jolloin on muodostunut skaala 0-8. Mitä suurempi arvo, sitä positiivisempi asenne maahanmuuttoa kohtaan.

Taulukosta 1 nähdään, että nuoremmat ja korkeasti koulutetummat suhtautuvat maahanmuuttoon muita väestöryhmiä myönteisemmin, ja että erot ovat huomattavia. On mielenkiintoista, että ikäryhmistä vain 18-34-vuotiaat saavat korkeamman summamuuttajan arvon kuin Turku kokonaisuudessaan. Loput ikäryhmät ovat siis asenteiltaan lähellä toisiaan ja vain nuoret aikuiset erottuvat muista ikäryhmistä selvästi. Sama toistuu kou-

lutusasteen kohdalla, sillä vain korkeakoulututkinnon suorittaneiden keskiarvo on koko kaupungin keskiarvoa korkeampi. Tässäkin tapauksessa ero korkeakoulutut-

kinnon suorittaneiden ja muiden ryhmien keskimääräisessä asenteessa on huomattava. Lisäksi miehet ovat naisia jonkin verran kielteisempiä aiheen suhteen.

Taulukko 1. Maahanmuuttoasenteet Turussa kokonaisuutena ja eri vastaajaryhmissä.

	<i>Valtio ja kunnat käyttävät liian paljon rahaa maahanmuuttajien avustamiseen (%)</i>	<i>Yleisesti ottaen maahanmuuttajat sopeutuvat hyvin suomalaiseen yhteiskuntaan (%)</i>	<i>Hyväksyisin naapurustooni maahanmuuttajia (%)</i>	Kahdeksan muuttujan summa (0-8)
Turku	66	45	69	3.6
Ikä				
18-34	53	51	80	4.1
35-49	70	39	61	3.5
50-64	73	40	63	3.3
65-	75	45	61	3.4
Sukupuoli				
Mies	69	42	65	3.5
Nainen	63	47	72	3.8
Koulutus				
Peruskoulu	77	41	58	3.1
Keskiaste	68	42	69	3.5
Korkeakoulu	52	51	78	4.3

Huom. Data on painotettu Turun väestön ikä-, sukupuoli-, koulutusjakaumien mukaisesti.

Kaiken kaikkiaan turkulaisten asenne maahanmuuttajia kohtaan on lievän varautunut. Noin kaksi vastaajaa kolmesta katsoi, että maahanmuuttajien avustamiseen käytetään liikaa julkisia varoja. Vanhemmat ikäluokat suhtautuvat maahanmuuttoon järjestäen kielteisemmin kuin nuoremmat, samoin koulutuksen vaikutus asenteisiin vaikuttaa suoraviivaiselta. Koko kaupungissa niukka enemmistö on sitä mieltä, ettei maahanmuuttajien kotoutuminen ole onnistunut. On huomioitavaa, että tässä väittämässä ryhmien väliset erot vastauksissa olivat kaikkein pienimpiä: kaikissa ikä- ja koulutusluokissa vastausten jakautuminen on suhteellisen lähellä toisiaan ja mielipiteet asiasta vahvasti kahtiajakautuneita. Kotoutumiseen liittyvästä huolesta huolimatta maahanmuuttajien muuttamista omalle asuinalueelle ei nähdä torjuttavana asiana, sillä yli kaksi kolmasosaa vastaajista hyväksyisi maahanmuuttajia naapurustoonsa. Yksittäisiä väittämiä koskevat tulokset ovat joka tapauksessa hyvin samansuuntaisia kuin maahanmuuttoasenteita kokonaisuutena kuvaavan summamuuttujan vertailu; nuoret aikuiset ja korkeakoulututkinnon suorittaneet suhtautuvat maahanmuuttoon muita ryhmiä myönteis-

emmin. Samoin yksittäisiä väittämiä tarkasteltaessa naiset ovat maahanmuuttoasenteiltaan suvaitsevaisempia kuin miehet.

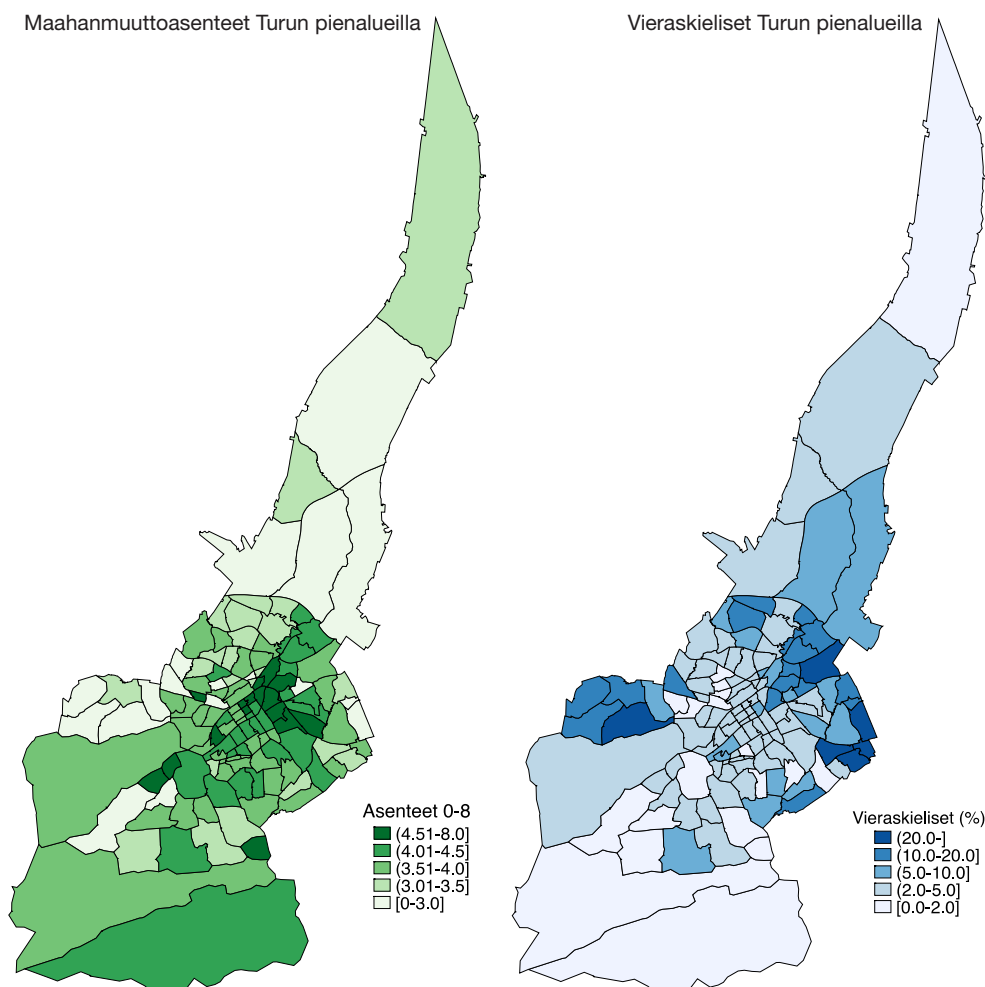
Valtaväestön ja maahanmuuttajien välisen kanssakäymisen yleisyys ei ole täysin sattumanvaraista. Koulutustaso, työpaikka ja tulotaso vaikuttavat huomattavasti ihmisten asuinpaikan valintaan, minkä seurauksena tietyt väestöryhmät ovat yliedustettuina yhdenlaisilla ja samalla aliedustettuina toisenlaisilla alueilla.^{5,11} Tällä ilmiöllä, asuinalueiden eriytymisellä, on tärkeä sija kaikessa maahanmuuttajien asumista ja kotoutumista käsittelevässä keskustelussa. Maahanmuuton kasvulla on ollut Turussa näkyvä vaikutus tietyillä alueilla ja lähes mitätön toisilla. Maahanmuuttajien osuus väestöstä on suhteellisesti suurin Varissuolla, jossa jo yli 40 prosenttia pienalueen asukkaista puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia (mikä tekee Varissuosta Suomen monikulttuurisimman asuinalueen), ja kaiken kaikkiaan Turussa on viisi lähiötä, joissa ns. vieraskielisten osuus alueen asukkaista on yli 20 prosenttia. Toisaalta Turussa on myös lukuisia alueita, joissa asuu erittäin vähän

maahanmuuttajia. Itse asiassa suuri osa kantaväestöstä asuu alueilla, jotka ovat edelleen etnisesti varsin homogeenisiä.

Suurimmalla osalla maahanmuuttajista taloudellinen tilanne on sen verran tiukka, etteivät he asu samalla alueen valtaväestön varakkaan osan kanssa.¹¹ Asuinalueiden eriytymisellä on merkittävä vaikutus maahanmuuttajien ja valtaväestön välisten kontaktien yleisyyteen; kontaktit ovat todennäköisempiä etnisesti heterogeenisilla alueilla ja eivät ole todennäköisiä väestöltään homogeenisilla alueilla. Suurenkaan vähemmistön läsnäolo ei tosin välttämättä takaa merkityksellistä kanssakäymistä, sillä ryhmien sosiaaliset kontaktit voivat rajoittua oman yhteisön sisälle.

Kontaktien yleisyydellä ja kanssakäymisen merkittävyydellä on vaikutusta myös maahanmuuttoasenteisiin. Aiempi tutkimus on kuitenkin esittänyt vaihtelevia näkemyksiä, miten lisääntynyt kanssakäyminen vaikuttaa.

Eräät näkevät lisääntyvien henkilökohtaisten kontaktien olevan omiaan häivyttämään negatiivisia stereotyyppioita ja parantamaan valtaväestön käsitystä maahanmuuttajista.^{12,13} Tämän oletuksen mukaan suurempi maahanmuuttajien määrä alueella johtaisi positiivisempiin asenteisiin, koska vähemmistön koon kasvaessa todennäköisyydet merkittävälle kontaktille kasvavat. Toiset puolestaan katsovat lukumäärältään suuremman ja arkielämässä näkyvän vähemmistön asuinalueella lisäävän sen uhan tuntua kantaväestön silmissä. Tällöin kielteiset ennakkoluulot ja negatiiviset mielipiteet vahvistuvat, jolloin maahanmuuttoasenteet voivat muuttua kielteisempään suuntaan. Erityisesti on korostettu, että uhan tunteet ja kielteiset asenteet ovat todennäköisempiä sosiaalisille ryhmille, joille kilpailu rajallisista resursseista – kuten työpaikoista – on merkittävä arkielämän haaste.^{14,15} Asuinalueiden eriytyminen takia he myös todennäköisimmin jakavat asuinalueen maahanmuuttajaväestön kanssa.¹¹

Kuvio 1. Maahanmuuttoasenteet ja vieraskielisten osuus Turun pienalueilla 2012.

Asenteet Turun pienalueilla

Kuviossa 1 on esitetty rinnakkain yhtäältä erot keskimääräisissä maahanmuuttoasenteissa ja toisaalta maahanmuuttajien asumisen keskittyminen Turun pienalueilla. Värien vaaleampi sävy tarkoittaa kielteisempiä asenteita tai maahanmuuttajien pienempää maahanmuuttovähemmistöä kun taas tummempi sävy kuvaa myönteisempiä asenteita tai suurempaa maahanmuuttajien osuutta väestöstä. Rinnakkain tarkasteltuna kartat havainnollistavat asuinalueiden etnisen eriytymisen ja maahanmuuttoasenteiden välistä yhteyttä. Monet alueista joilla suhtaudutaan maahanmuuttoon positiivisimmin sijaitsevat melko lähellä toisiaan kaupungin keskustassa, minkä lisäksi Turun ruutukaava-alue erottuu melko myönteisesti maahanmuuttajiin suhtautuvana alueena. Myös Hirvensalosta ja sen eteläpuolisilta saarilta löytyy keskimääräiseltä asenteeltaan hyvin suvaitsevaisia alueita – ja myös Suikkilan arvo on ympäristöön nähden verrattain korkea. Maahanmuuttoasenteet viilenevät siirryttäessä kauemmas keskustasta sijaitseviin lähiöihin sekä kaupungin pohjoisosan haja-asutusalueille.

Monissa lähiöissä, joissa maahanmuuttajien osuus väestöstä on verrattain suuri, asenteet maahanmuuttajia kohtaan ovat yleisemmin kielteisempiä kuin myönteisiä. Tosin poikkeuksiakin on. Lähiöistä, joissa useampi kuin joka viides väestä on maahanmuuttaja, Halinen ja Vaala näyttävät asenteiltaan muita hieman positiivisempina. Lisäksi, kun tarkastellaan alueita, joiden väestöstä 10–20 prosenttia puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia kokonaiskuva ei ole lainkaan selkeä ja asenteet vaihtelevat lähes ääriäidasta toiseen. Yksi mielenkiintoinen esimerkki on Hirvensalon eteläosassa sijaitseva Haarla, jossa on paitsi naapurikaupunginomaan suurempi maahanmuuttajavähemmistö, myös niitä myönteisempi asenne maahanmuuttajiin. Kaiken kaikkiaan karttojen keskinäinen vertaaminen antaa suuntaa-avivoja alueiden keskimääräisten asenteiden tunnistamiseen, mutta toisaalta osoittaa, ettei muuttajien välinen suhde ole yksiselitteinen.

Tarkemman analyysin puitteissa tarkastelimme viittä asenteiltaan myönteisintä ja viittä asenteiltaan kielteisintä pienaluetta Turussa. Asenne-erojen selittäjinä käytettiin

Taulukko 2. Viisi myönteisimmin ja kielteisimmin maahanmuuttoon suhtautuvaa aluetta.

Pienalue*	Asenneindeksi (0-8)	Väittämät, samaa mieltä %			Selittävät tekijät %			
		1. Kustannus	2. Kotoutus	3. Naapurusto	Nuoria aikuisia	Korkea-koulutet.	Työttömyysaste	Vieras-kielisiä
Yliopisto	5.1	32	50	100	38	39	9	11
Tuurepori	5.0	33	67	76	30	43	7	4
Sirkkala	4.8	42	59	85	46	38	8	4
Länsiranta	4.7	43	75	81	19	34	13	4
Verkatehdas	4.7	51	64	78	34	38	12	4

Länsi-Maaria- Jäkärälä	3.0	75	25	63	13	18	17	9
Härkämäki-Jyrkkälä	3.0	78	41	61	17	11	25	13
Varissuo	3.0	77	38	62	15	16	29	40
Etelä-Paattinen	2.8	81	27	58	7	26	7	2
Asuin-Pitkämäki	2.7	74	26	47	7	45	6	2

Väittämä 1: Valtio ja kunnat käyttävät liikaa rahaa maahanmuuttajien palveluihin.

Väittämä 2: Yleisesti ottaen maahanmuuttajat sopeutuvat hyvin suomalaisen yhteiskuntaan.

Väittämä 3: Hyväksyisin naapurustooni maahanmuuttajia.

*Vain alueet, joilta on vähintään 20 vastaajaa

tämme alueen ikärakennetta (etenkin nuorten aikuisten eli 20-29 -vuotiaiden osuutta asukkaista), korkeasti koulutettujen osuutta alueella, alueen työttömyysastetta ja muuta kuin kotimaista kieltä äidinkielenään puhuvien asukkaiden osuutta. Näiden aiemman tutkimuksen perusteella valittujen muuttujien tarkoituksena on kuvata asuinalueen väestörakennetta ja taloudellisia olosuhteita. Perinteisesti juuri nuorta ikää ja korkeampaa koulutusastetta on pidetty merkittävinä yksilöllisten positiivisten maahanmuuttoasenteiden selittäjinä. Samoin työttömyysasteen uskotaan olevan yhteydessä siihen, kuinka merkittävänä kantaväestön ja vähemmistöjen välinen kilpailu resursseista näyttäytyy. Viimeinen muuttuja, vieraskielisten määrä, on tärkeä, koska suuri vähemmistö lisää todennäköisyyttä kanssakäymiseen valtaväestön kanssa. Joskin vähemmistön koon suhde maahanmuuttoasenteisiin ole yksiselitteinen, kuten olemme jo aiemmin esittäneet.

Taulukko 2 antaa alustavan kuvan maahanmuuttoasenteiden vaihteluvälistä Turun pienalueilla. Yksittäisiä alueita tarkasteltaessa on kuitenkin tärkeää huomata, että otos on jaettu niin moneen pieneen osaan (yli 100 pienaluetta), etteivät maahanmuuttoasenteita kuvaavat muuttajat siten ole täysin edustavia. Taulukkoon 2 listatut alueet kuitenkin eroavat toisistaan monin tavoin. Viiden ensin listatun asukkailla on keskimäärin myönteisimmät maahanmuuttoasenteet ja viiden sitten listatun asukkaila keskimäärin kielteisimmät. Erot alueiden välillä eivät ole järin suuria. Indeksien (summamuuttujan) arvo on 5 tienoilla myönteisimmin suhtautuvilla alueilla ja noin 3 tienoilla kielteisimmin suhtautuvilla alueilla. Taulukossa esitetty väittämakohtainen tarkastelu vahvistaa kertoo, että erot ovat huomattavia. Äärimmäisin esimerkki eroavaisuudesta on vastausten jakaantuminen kolmannen väittämän kohdalla: jokainen vastaaja pienalueelta Yliopisto hyväksyy maahanmuuttajia asuinalueelleen, kun taas Asuin-Pitkämäessä osuus on alle puolet vastaajista.

Selittäviä tekijöitä tarkasteltaessa huomataan, että alueilla, joissa maahanmuuttoasenteet ovat myönteisimmät, suhteellisen suuri osa asukkaista on nuoria aikuisia sekä korkeammin koulutettuja. Neljässä viidestä myönteisimmän suhtautumisen alueesta asuu huomattavan paljon opiskelijoita (10-20% asukkaista). Vastaavasti

maahanmuuttoasenteiltaan kielteisemmällä alueilla, on paitsi keskimäärin vähemmän nuoria ja korkeammin koulutettuja, myös korkea työttömyys ja suuri maahanmuuttajien osuus. Viisi asenteiltaan negatiivisinta aluetta eroavat kuitenkin piirteiltään toisistaan selvästi enemmän. Yhtäältä Varissuolla asuu paljon maahanmuuttajia, minkä lisäksi työttömyysaste on korkea ja tulo- ja koulutustasot ovat matalat. Tässä tapauksessa suuri ja näkyvä vähemmistö vaikuttaisi näyttäytyvän kilpailijana valtaväestölle, mikä olisi vaikuttanut kielteisiin asenteisiin. Toisaalta Etelä-Paattisen ja Asuin-Pitkämäen pienalueet ovat etnisesti hyvin homogeenisia ja niillä on vähän työttömiä, mutta maahanmuuttoasenteet ovat silti hyvin kielteisiä. Näitä tuloksia pikemminkin selittäisi se, että vähäiset kontaktit maahanmuuttoväestöön pitävät yllä kielteisiä tai ainakin varautuneita ennakkokäsityksiä. Huomionarvoista on, että Etelä-Paattinen ja Asuin-Pitkämäki eroavat monista myönteisesti maahanmuuttoon suhtautuvista alueista ikärakenteeltaan: väestö on melko ikääntynyttä ja nuoria on vähän, minkä voi katsoa selittävän varautuneita asenteita. Kuten nämä kymmenen aluetta osoittavat, maahanmuuttoasenteiden ja alueen väestörakenteen välisiä suhteita ei voida pitää yksiselitteisinä.

Aiemmassa tutkimuksessamme alueellisten maahanmuuttoasenteiden syistä löysimme perinteisten tekijöiden lisäksi myös uuden, eräänlaisen alue-efektin korostavan selitysmallin.¹⁶ Havaitimme ihmisryhmien ja asuinalueiden sisäisten mielipiteiden samankaltaistumisen sekä lujittumisen olevan huomionarvoinen tekijä. Tarkastelumme osoitti, että alueen keskimääräinen asenne oli myös huomattava yksilöllisten asenteiden selittäjä. Erityisen myönteisinä näyttäytyneet opiskelijavaltaiset asuinalueet olivat hyvä esimerkki tällaisesta mielipiteiden vahvistumisesta, eräänlaisesta ”kuplasta”, jossa yhteiset näkemykset ja mielipiteet edelleen ruokivat samankaltaista maailmankuvaa sekä asenteita, tässä tapauksessa keskimääräistä myönteisempää suhtautumista maahanmuuttoon. Tämä vaikutus kohdistuu kaikkiin alueella asuviin, ei vain kaikista positiivisimmin ajattelevaan osaan. Sama mekanismi toimii myös käänteisesti: alueilla joissa asui paljon maahanmuuttoon kielteisesti suhtautuvia, kriittiset mielipiteet olivat saattaneet vahvistua entuudestaan.

Yhteenveto

Asuinalueiden eriytymisestä seuraa, että keskimääräiset maahanmuuttoasenteet vaihtelevat kaupunginosien välillä. Tämän asenteiden vaihtelun selittäminen vain yhdellä kausaalisuhteella ei kuitenkaan tutkimuksemme mukaan ole mahdollista. Joillain alueilla kielteisiä asenteita voivat selittää vähäiset kontaktit kantaväestön ja vähemmistöjen välillä, toisilla taas maahanmuuttajien suuri osuus väestöstä. Yksittäisten asuinalueiden keskimääräistä asennetta voidaan selittää myös asukasprofiililla, esimerkiksi ikärakenteella. Turun eri pienalueiden vaihtelevien maahanmuuttoasenteiden taustalla on erilaisia selityksiä.

Koska vain muutaman pienalueen väestöstä huomattava osuus on vähemmistöryhmä tai -ryhmiä, aluekohtainen kontaktien laajuus kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä on epätodennäköinen selitys eroille. Siksi tässä tutkimuskatsauksessa aiheena olleet alueen väestölliset ja sosioekonomiset erityispiirteet ja edellisessä tutkimuksessamme tarkastelemamme vallitsevan yleisen asenneilmapiirin vaikutus ovat todennäköisempiä selittäjiä Turun ja laajemmin Suomen kontekstissa. Vaikka maahanmuutto Suomeen on lisääntynyt, on maahanmuuttajien määrä ja osuus väestöstä Suomessa ja Turussa edelleen eurooppalaisittain verrattain matala.

Kuten Rasinkangas on esittänyt, alueellinen eriytyminen on syvenemässä myös Turussa.^{4,5} Perinteisesti eriytymiseen liitettyjen ongelmien lisäksi ilmiöllä on vaikutusta myös maahanmuuttoasenteiden alueellisiin eroihin. Turun pienalueilla, joissa maahanmuuttajien osuus väestöstä on merkittävä, kantaväestön maahanmuuttoasenteet ovat useammin kielteisiä kuin myönteisiä. Toisaalta alueellinen eriytyminen näyttäytyy asenteiden kärjistymisenä myös alueilla, joissa maahanmuuttajia on vähän, koska alueella vallitsevan ilmapiirin vaikutus yksilön mielipiteisiin on vahva. Kielteinen yleinen ilmapiiri ruokkii yksilön negatiivisia asenteita ja ennakkoluuloja kun taas myönteinen ilmapiiri voimistaa positiivista asennoitumista.

Yksi tuloksistamme merkittävyyttä rajoittava tekijä on, että tarkastelimme tutkimuksessamme vain ihmisten oman asuinalueen merkitystä. Ennakkoluuloiset asenteet eivät kuitenkaan noudata asuinalueiden rajoja, vaan ne vaikuttavat laajemmalti. Onkin ehdotettu, että ihmiset, jotka asuvat lähellä suuria maahanmuuttajalähiöitä, suhtautuvat maahanmuuttajiin kielteisemmin kuin itse kyseisissä lähiöissä asuva kantaväestö.¹⁷ Toiseksi, asuinalue ei ole ainoa paikka, jossa merkityksellistä kanssakäymistä valtaväestön ja vähemmistöjen välillä voi tapahtua. Maahanmuuttoasenteita tarkasteltaessa olisi tulevaisuudessa tärkeää ulottaa analyysi myös muille elämän alueille, joissa mielekkäitä kontakteja voi syntyä, esimerkiksi työpaikoille.

Lähdeviitteet

- 1 Vaattovaara, M., Vilkama, K., Yousfi, S., Dhalmann, H., & Kauppinen, T. M. (2010). Contextualising ethnic residential segregation in Finland: migration flows, policies and settlement patterns. Helsinki.
- 2 Horttanainen, E & Wikman-Immonen, A. (2010) Kunnat kansainvälisen maahanmuuttopolitiikan toteuttajina. Helsinki.
- 3 Salminen, K. (2012). Turun maahanmuuton kuva. Turun kaupungin kaupunkitutkimus- ja tietoyksikön tutkimuskatsauksia 5/2012.
- 4 Rasinkangas, J. (2014). Maahanmuuttajien asumisen keskittyminen Turussa. Turun kaupunkitutkimusohjelman tutkimuskatsauksia, (3), 14.
- 5 Rasinkangas, J. (2013). Sosiaalinen eriytyminen Turun kaupunkiseudulla: Tutkimus asumisen alueellisista muutoksista ja asumispreferensseistä. Turku: Siirtolaisinstituutti.
- 6 Grönlund, K., Herne, K., & Setälä, M. (2015). Does Enclave Deliberation Polarize Opinions? *Political Behavior*, 37(4), 995–1020.
- 7 Ajzen, I. (2005). *Attitudes, Personality, and Behavior*. Maidenhead: McGraw-Hill International.
- 8 Jones, J. M. (1997). *Prejudice and Racism*. New York, NY: McGraw-Hill.
- 9 Jaakkola, M. (2009). *Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta: asennemuutokset 1987-2007*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- 10 Clawson, R. A., & Oxley, Z. M. (2012). *Public Opinion: Democratic Ideals, Democratic Practice*. London: Sage.
- 11 Semyonov, M., & Glikman, A. (2009). Ethnic residential segregation, social contacts, and anti-minority attitudes in European societies. *European Sociological Review*, 25(6), 693–708.
- 12 Allport, G. W. (1979). *The nature of prejudice*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- 13 Forbes, H. D. (1997). *Ethnic conflict: Commerce, culture, and the contact hypothesis*. New Haven, CT: Yale University Press.
- 14 Blalock, H. M. (1967). *Toward a theory of minority-group relations*. New York: John Wiley & Sons.
- 15 Schneider, S. L. (2008). Anti-immigrant attitudes in Europe: Outgroup size and perceived ethnic threat. *European Sociological Review*, 24, 53–67.
- 16 Himmelroos, S. & Leino, M. (2015). Does the neighborhood context explain attitudes toward immigration? A study of opinions on immigration in the city of Turku, Finland. *Research on Finnish Society*, 8: 33-45.
- 17 Bon, F. & Cheylan, J.P. (1988). *Le France qui vote*. Paris: Hachette.

Tutkimuskatsauksia on Turun kaupunkitutkimusohjelman julkaisusarja. Siinä julkaistaan ytimekkäitä katsauksia kaupunkitutkimuksen ja -kehittämisen ajankohtaisista aiheista. Sarjaan kirjoittavat asiantuntijat eivät pääosin työskentele Turun kaupungin organisaatioissa. Esitetyt väitteet eivät välttämättä vastaa kaupungin virallista näkemystä.

PhD **Staffan Himmelroos** toimii tutkijatohtorina Samforsk –tutkimusinstituutissa Åbo Akademiassa. Hänen tutkimusintressejään ovat deliberatiivinen demokratiateoria ja demokraattiset innovaatiot. Tällä hetkellä Himmelroos tutkii poliittisen päättelyn edellytyksiä eri konteksteissa sekä sitä, miten vähemmistöjä havaitaan enemmistön näkökulmasta.

VTM **Mikko Leino** toimii väitöskirjatutkijana Eduskuntatutkimuksen keskuksessa Turun yliopistossa. Hän tutkii maahanmuuttomielipiteiden muodostumista ja polarisaatiota, poliittista osallistumista sekä deliberatiivista demokratiateoriaa. Leinon väitöskirja käsittelee asuin ympäristön ja maahanmuuttajien kanssa tapahtuvan kontaktin vaikutusta kantaväestön maahanmuuttomielipiteisiin sekä argumentointiin aiheesta keskusteltaessa.
